

VLADIMÍROVI CLEMENTISOVI

Bratislava dňa 13. novembra 1945

Milý Vlado,

ešte som nedostal od Teba odpoveď na otázky ohľadne slovenských škôl v Maďarsku a už Ťa idem obťažovať novými vecami.

1. Zakladáme v Bratislave Vlastivednú spoločnosť, ktorá podistým bude dôležitým pomocníkom aj zahraničného ministerstva. Už teraz by boli práce takejto spoločnosti veľmi na úžitok vám pri rokovaníach o hranice. Keď tu naposledy bol dr. Slávik, zmienil som sa mu o veci a povedal som mu, že nie veľmi forsírujem Spoločnosť preto, lebo sa bojím s novými a novými finančnými požiadavkami chodiť na Radu. Dr. Slávik mi vtedy povedal, že táto vec nemusí hrať rolu, Zamini môže byť vyfinancovať buď prispieť na takúto spoločnosť. Ročný rozpočet Spoločnosti odhaduje sa na 3 milióny Kčs. Oznám mi láskave, v akej forme a v akej sume by ste mohli prispievať na úhradu výdavkov Vlastivednej spoločnosti.

2. XI. 1945 napísal L. N. Clementisovi: „V našom odbore treba riešiť háklivú vec tohto druhu: Niektoré naše organizácie, dokonca aj úradné inštitúcie, nástoja na tom, aby starostlivosť o školenie Slovákov v Maďarsku prevzali sme si my. Z tohto titulu už do rozpočtovej osnovy na rok 1946 dostala sa aj suma presahujúca 7 miliónov Kčs. Osídľovaciemu úradu ide okrem iných dôvodov tiež o to, aby naši ľudia pôsobili medzi slovenským obyvateľstvom v Maďarsku, ktorí by organizovali tiež presun slovenského obyvateľstva domov.

Ja sa však obávam, že takýmto opatrením dávame možnosť Maďarsku poprípade požadovať niečo, čo mu my nemôžeme a ani nechceme dať. Maďarská vláda, ako počúvam, otvára už tohto roku plno slovenských škôl. Naši ľudia práve preto chcú sa ujať starostlivosti o vyučovanie na slovenských školách v Maďarsku. Rád by som vedel Tvoju mienku o tejto veci. Oznám mi ju čo možno najskorej.“

2. Náš zájazd do Ameriky je už veľmi aktuálny. Dnes po rozhovore s dr. Lettrichom posielam telegramy Vrábkovej, Pelikánovi, Plátkovi a Zemanovcom, že teda na turné prideme. Nemám však tušenia, čo treba technicky podniknúť, kto bude zájazd financovať a podobne. V každom prípade spolieham sa na to, že Ty mimoriadne obstaráš potrebné dokumenty, menovite však budeš informovať Steinhardtta, čo sme za spoločnosť atď. Podľa terajších propozícií považovali by sme za vhodné, aby išiel jeden demokrat, ja, páter Fiala, jeden sekretár delegácie a jeden novinár. Akonáhle príde z Ameriky odpoveď, pošlem Ti naše pasy. Ak aj do tých čias máš nejaké pripomienky, budem Ti za ne veľmi povďačný.

Srdečne Ťa zdraví

Tvoj
L. Novomeský

Zamini (obľúbená skratka Min. zahr. vecí) poskytlo Vlastivednej spoločnosti finančnú podporu.

O zájazde do USA pozri podrobne v listoch z r. 1946. Tu len toľko, že Novomeský dostal 7. júla 1945 telegram od R. Martanoviča, tajomníka združených slovenských spolkov v Pittsburghu, „aby aspoň dvaja vodcovia Slovenskej národnej rady, ktorí reprezentujú politicky Národný front, navštívili našu krajinu“.

Laurence Steinhardt — veľvyslanec USA v Prahe